

TIBETRESAN

30 AUGUSTI – 24 SEPTEMBER 2012

*Inget utan verkan,
frånvaron, icke deltagande, ger verkan,
att vara så stilla som möjligt ger verkan.
Blickar ut över alltet,
är i mig alltid, denna kropp,
stilla, stilla.
Låt det komma till mig,
det som behövs.*

Resan till Tibet började i det inre. En längtan till det drömda landskapet, fantasier om mystiska kloster högt uppe i bergen. Hemliga heliga rum med munkar eller nunnor. Bergen som ramar in ensamheten, eremitlivet och meditationen. Ingen vet var du är, ingen kan nå dig och ingen kan hjälpa dig. Du är din egen herre, i världens mitt, i dess axel överblickande jorden, dess förgångna, nutid och framtid.

När man är där finns landskapet framför ögonen gnistrande vackert. Andfådd av syrebristen hoppas man att målet för vandringen, eremitgrottan, finns bortom krönet. Belöningen är ett ögonfånande landskap skiftande i skuggorna från vandrande vita moln, skuggorna som är så mörka att de vrider på topologin.

Det tibetanska folkets lidande under den kinesiska ockupationen är obeskrivlig. Alla kloster som förstördes och skändades. Kineserna har sedan dess invaderat landet i miljoner så att de är fyra gånger fler än den tibetanska befolkningen. Tibetanerna får inte undervisning i att läsa och skriva på tibetanska i den offentliga skolan. Kinesiskan är förhärskande i stadsbilden med de kinesiska tecknen i stor skala och de tibetanska i mindre. Kina har gjort enorma investeringar i vägar, elektricitet, telefoni, radio och TV. Man har återuppbyggt och renoverat kloster och betydelsefull arkitektur. Allt för att blidka synen på sig själva i världens ögon och locka så många turister som möjligt till landet. Turistindustrin vars intäkter de i stor utsträckning tar själva liksom landets enorma rikedomar i mineraler, olja och vattenkraft. Stora områden utanför städerna har växthusodlingar som förlänger säsongen för grönsaks- och fruktodlingar.

Tibetanerna vill hellre ha sin frihet än detta välstånd. Nomaderna i norr vill hellre röra sig fritt med sina yakar, får och getter än att tvingas leva i de gratis erhållna fasta bostäderna. Nomader är löst folk som går över gränser och svåra att kontrollera tycker kinesiska regeringen. Nomaderna är i vägen då de ska exploatera marken för mineralutvinning, järnvägsbyggen, hydroelektriska dammar och områden för underjordiska kärnvapensprängningar.

LHASA POTALA

Lhasa är en miljonstad numera från att ha inhyst 30 000 någon gång på 50-talet. Breda gator, stora öppna ytor och torg framför Potala palatset som reser sig mäktigt mot skyn. Det är ett museum, ett tomt skal utan Dalai Lama som flydde till Indien 1959. Det inre och fasaden är välbevarad och lockar massor av turister inte minst från övriga Kina.

Vad tänker de när de ser detta övergivna palats? Kanske betraktas det som slotten och herrgårdarna i Frankrike och Tyskland som förlorat sina kungar och adeln. Men man skulle också kunna tänka sig en tom Peterskyrka och Vatikanen med påven i exil och allt bara är ett välbesökt museum. Ett viktigt tillägg att även den italienska regeringen i så fall är i exil och italienska folket levde under förtryck.

LHASA JOKHANG

Det religiösa centrat och folklivet har flyttat till Jokhang det allra heligaste och mest vördade helgedomen i Tibet. Det som gjorde allra störst intryck var alla tibetanska pilgrimer som vandrade runt detta. Torget Barkhor framför klostret är sträng bevakat av kinesisk polis och militär sedan oroligheterna och proteströrelserna 1989 och även så sent som 2008. Det finns inskription på en sten utanför klostret från år 822 med den Sino-tibetanska överenskommelsen om respekt för varandras gränser, att tibetanerna ska vara lyckliga inom sina gränser och kineserna inom sina. Det har alltid varit täta förbindelser, ekonomiska, religiösa och kulturella mellan länderna sedan dess men med ömsesidig respekt ända tills Kina ockuperade Tibet under 1950-talet.

Det var fascinerande att se och försöka tolka deras uttryck under vandring kring Jokhang. Vad fanns där av försoning och medkänsla eller av sorg och bitterhet bakom ansiktena? Det var inte långt till tårarna när man såg denna ström, ständiga ström, dag som natt.

Chokpori kloster

DRAK YERPA

Vi gjorde vår första utflykt till eremitgrotorna vid Drak Yerpa strax öster om Lhasa i en minibuss. Det var jag, Ann, Monika, Mikael, Leif och Wangyal (Britt) tillsammans med Dolkar en tibetansk guide som är bevandrad inom buddismen och Pemba en tibetansk chaufför som tidigare varit munk och suttit i fängelse för upprorisk verksamhet. De flesta av oss svenskar var akklimatiserade men ett visst illamående kunde

munkar har återvänt under strikt kontroll från kineserna. Naturskönt och spännande område. Höjden på 4500 m gjorde vandringarna långsamma. Vi bodde i ett gästhus för pilgrimer. Vyn över dalgången var underbart vacker och solnedgången gav berget en fantastisk relief.

uppstå vid vandringar på den höga höjden. Vi passerade först ett pass som sedvanligt var övertäckt av böneflaggor, en tacksamhetsgåva och bön om lyckligt fortsatt färd.

Drak Yerpas kullar och toppar var också översållade med böneflaggor som om en jättespindel varit framme. Drak Yerpa hör till det allra heligaste grotorna i centrala Tibet. Här mediterade Guru Rinpoche och även Songtsen Gampo som var den tibetanske kungen som introducerade buddismen i landet. Klostret Yerpa Drubde förstördes totalt av kinesiska befrielsearmén 1959 och återupbyggdes aldrig.

Kvar finns grotorna och de kapell som byggdes omkring öppningarna. Ett antal

TSURPHU

Vi är på väg nordväst om Lhasa till Tsurphu, hemvist för Karmapa ordern vars inkarnation är den tredje betydelsefullaste inom tibetanbuddismen. Hela infrastrukturen som kineserna bygger upp passerades, fina breda vägar, kraftledningar, mobilantennor och den berömda järnvägslinjen ända till Beijing. Plötsligt viker vi av på den mindre vägen till dalgången som leder upp till Tsurphu. De gula fälten breder ut sig i dalen mellan de kala bergen som tecknar sig mot en klarblå himmel, Vi stannar för att fotografera en grupp tibetaner som skördar med enkla skäror och binder ihop säden till knippen som läggs på högar. Både kvinnor och män hjälps åt. Barnen sitter under parasoller i skydd för den brännande solen. Borta på ängarna betar yakar där en familj har slagit sig ner för lunch.

Bortom en stor port med snöklädda toppar i bakgrunden ligger klostret Tsurphu som grundades 1187. Det blev då huvudsäte för den etablerade ordern Karmapa, en gren av Kagyupa ordern inom tibetansk buddism. De är kända som de "Svarta hattarna". Den 16:e inkarnationen av Karmapa ses på ett foto bära den ursprungliga hatten skänkt av kinesiske kejsaren 1407. Han håller ett fast grepp om hatten för att den inte ska flyga iväg, så kraftfull ansågs den vara. Den 16:e Karmapa flydde till

Sikkim 1959 vid den kinesiska ockupationen och dog 1981. Den 17:e Karmapa hittades 1994 i Tibet och kröntes i Tsurphu. Men mitt framför näsan på kineserna flydde han 1999 till Sikkim i Indien. Olyckligtvis utsågs en annan 17:e Karmapa av Dalai Lama och denne bor i Daramsala i Indien. Den konflikten är ännu inte löst. Klostret har nu ca 300 munkar kvar från de 1000 som fanns före 1959. Högt ovanför klostret i de klippiga bergen finns eremitgrottor och kapell. Här saknas Karmapa precis som Dalai Lama i Potalapalatset men det religiösa livet fortsätter och för mig blev det en stark upplevelse att naturen, arkitekturen och de suggestiva andakterna med munkarnas rytmiska böner och recitationer.

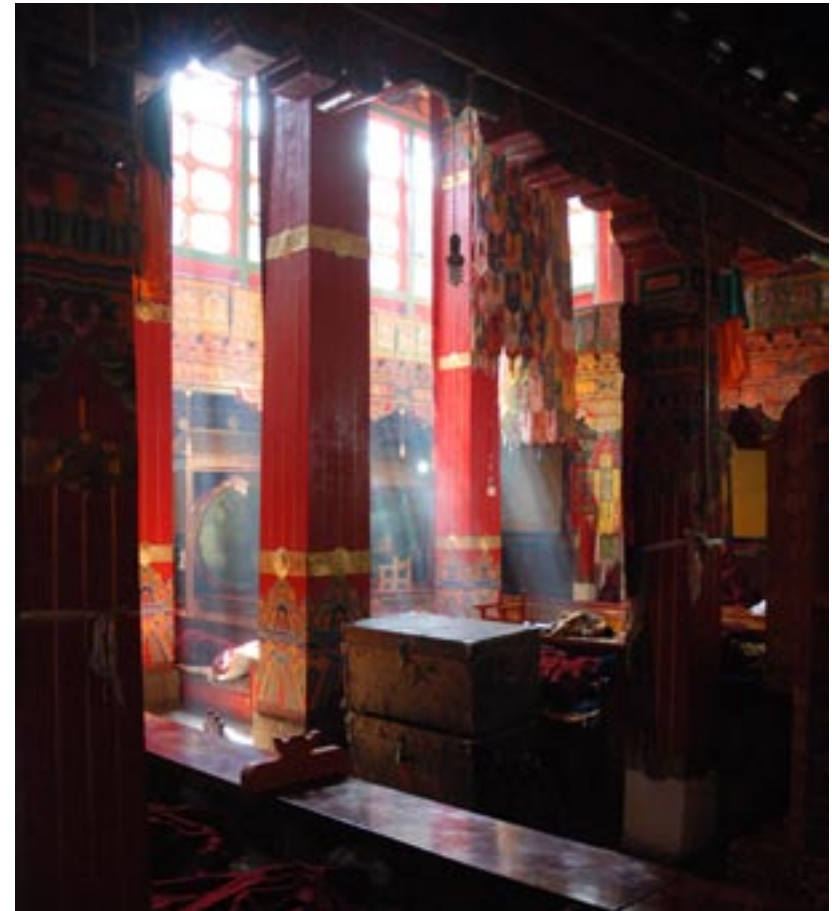

YAKLAND

Tibet är yakland, det finns fler yakar än människor och så alla får och getter. Hjordarna breder ut sig på högsätterna med blånande bergen som fond. Ett och annat nomadtält skymtar bortom floden som vi följer långt in i det centrala Tibet. Nomaderna använder allt på djuren, ull, skinnen, köttet och mjölken som görs till smör och ost. Yaksmöret används i den populära te-drycken som jag aldrig lärde mig tycka om. Vi färdades på en skumpig väg med ett brett och vackert panorama över landskapet för att besöka tre olika kloster, Yangpachen, Dorje Ling och Galo Ani Gompa, som alla har återuppbyggts mer eller mindre under senare tid. Vägar har byggts fram till klostren och gästhus upprättats. Ironiskt nog väldigt mycket med kinesiskt bistånd.

YANGPACHEN

Yangpachen förstördes fullständigt av kineserna under kulturrevolutionen men har sedan dess återuppbyggts. Det grundlades 1504 och var huvudsäte för Sharmapa linjen inom Karma Kagyu orden (rödhatarna). Den 13:e Sharmapa lever numera i Nepal. Arkitektoniskt är det väldigt stilrent och vackert. Det ger en bild av hur klostren en gång i tiden kunde sett ut i all sin prakt.

Galo Ani Gompa

DORJE LING & GALO ANI GOMPA

Avhängare till Yangpachen är det lilla nunneklostret Dorje Ling strax söderut där vi gjorde en övernattnig i gästhuset. Nunnorna spelade på de stora hornen och de små fagottliknande instrumenten från klostret tak så att det hördes vida omkring. Solen sänkte sig i väster och kvällen var magisk. En kort vägsträcka norrut från Yangpachen lig-

ger Galo Ani Gompa på sluttningarna till den stora bergskedjan Nyanchen Tanglha. Vi sov i ett gästrum med en bedårande utsikt över dalen som mera kan betecknas som en högplatå. Sonam, en av nunnorna, erbjöd sin lilla bostad för matlagning och samkväm.

Nästa dag vid avfärden till Namtso stannade vi en stund hos hennes systers familj på sluttningen

nedanför klostret. Det gav en genuin inblick i tibetansk hemmiljö med köket som det egentliga samlingsrummet. Centralt placerat låg den vedeldade spisen och värmekaminen med upphöjda breda sittbänkar runt omkring täckta av mattor och kuddar där man satt med korslagda ben.

Traditionellt yaksmörte serverades med allehanda torkad frukt, godis och kakor. Barnen tittade nyfiket på och en liten pojke spelade teater med hatt och glasögon. Familjen samlades kring en filmsekvens med Dalai Lama som en av våra medresenärer hade nerladdad i sin mobil. Det väckte stora känslor och de äldre rördes till tårar. Man började förstå Kinas rädsla för bilder av Dalai Lama och det stränga förbudet som rådde omkring all skrift, tal och bild kring den nuvarande högste andlige ledaren för tibetanerna. Rädslan ligger i de politiska konsekvenserna trots att Dalai Lama själv av sagt sig all världslig politisk makt. Den senaste tidens självbrändningar bland unga tibetanska munkar som protest mot förtrycket av religionen och kulturen anses vara ledda av "Dalai-gänget" från utlandet. Det finns förstås ingen koppling. Det finns en motsättning i att tillåta ett religionsutövande som kinesiska regeringen stolt framhåller men förbjuda dess andliga ledare att vara närvarande.

NAMTSO

Den heliga sjön Namtso är den största saltvattensjön i Tibet på 4750 m höjd, 70 km lång och 30 km som bredast. Söderut kantas den av bergskedjan Nyenchen Tangla med toppar över 7000 m. Från den lilla halvön på sydöstra stranden av Namtso där klostret Tashi Dor ligger beläget i bergsgrottor ser man vida omkring med den storslagna sjön skiftande i alla blå nyanser. Just vid denna årstid dominerar regnskyarna. Man ser milsvitt hur de drar fram över bergen och slätterna. Det var en stor naturupplevelse.

På slätterna kring sjön vandrar nomaderna med sina hjordar. Turismen och då speciellt den kinesiska har skapat ren guldgrävarestämning vid Tashi Dor med hastigt uppförda plåtskjul för hotell och restauranger utan några sanitära inrättningar och vattentillförsel. De få toaletter som fanns låg långt borta vid klostret eller så var de bemannade nära hotellen låsta över natten. Man gjorde vad man behövde i naturen runt omkring. Hundarna skällde hela natten och temperaturen sjönk vilket de bräckliga skjulen inte kunde stänga ute, vare sig ljud eller kall luft. Turisterna kom i mängder varje morgon i karavaner med bussar från Lhasa för att sedan åka tillbaka på kvällen. Turisterna som kom i stora SUV:ar stannade över natten för att dagen därpå ta sig till nästa natursköna område på den tibetanska högplattans karta över sevärdheter.

Klostret Tashi Dor började som eremitgrottor och byggdes ut efterhand med byggnader och gårdar framför grottoppningarna. En mängd kapell och grottor

finns runt halvön med höga fristående klippor som brutit sig loss från berget och utgör heliga stoder, förankrade och överhöljda med böneflaggor. Cirkulerande den ena stoden det antal gånger som utgjorde din ålder var en bön om hälsa och tillfrisknande. Man kunde också betala en munk eller nunna att göra detta för ens egen eller någon annans räkning. Att passera mellan två tätt stående stoder blev en bön om rening. I ett kapell finns guden Nyenchen Tanglha som rider på en häst och bor i bergskedjan med samma namn mitt emot sjön. Gudinnan Namtso med blått ansikte ses ridande på en vattenorm. Det finns här starka kvarlevor från Bonkulturen, den shamanismiska kulten som fanns innan buddismen och som fortfarande utövas på vissa ställen.

SÖDERUT

Minibussen vände åter till Lhasa över passet vid Namtso genom dalgångarna, kantade av höga berg, genomsurna av högspända elkraftledningar, vattendrag och den långa järnvägslinjen mellan Lhasa och Beijing. Vi återsåg tibetaner skörda de mogna sädesfälten med handskärar och binda till kärvar. Vid Lhasa tätade förekomsten av växthus och mer motoriserat jordbruk.

Dagen därpå var vi på väg söderut genom den vida floddalen där upprinnelsen till Bramhaputra, Yarlung Tsangpu, flyter bred och mäktig och som Kina girigt betraktar och försöker exploatera för hydroelektrisk kraft. Skogsavverkningarna har påskyndat utbredning av öken kring floden där stora sanddyner reser sig. Det bekämpas med trädplanteringar och uppodling av dynorna med varierande resultat. Med jämna mellanrum reste sig gigantiska reklamskyltar som var ren propaganda för den kinesiska uppbyggnaden av Tibet. Leende tibetanska barn som fick skola och omvårdnad. Sanningen är att de inte ens får undervisning i sitt eget språk. Multietnisk skara av tibetaner och kineser på en skylt hyllar folkets kulturella frihet. Rimmar dåligt med vad kinesiska regeringen egentligen sysslar med. Tibetaner får inte resa utomlands och deras anhöriga får inte inresetillstånd. Var finns den religiösa och politiska friheten? Betyder kulturell frihet endast bygdeföreningar som upprätthåller traditionell dans och konsthantverk men som inte får ha andra åsikter?

TSETANG

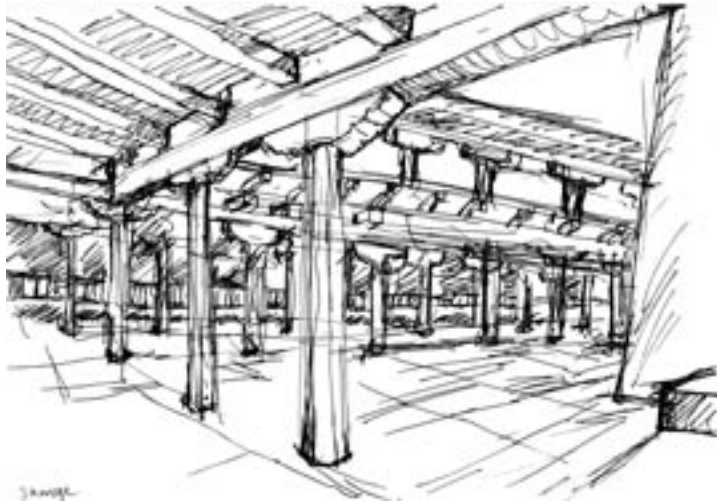
Vi övernattade två dagar i staden Tsetang som ligger vid nedre delen av dalgången Yarlung som anses vara den tibetanska civilisationens vagga. Här enades Tibet och en av de äldsta strukturerna är Yumbulagang som omnämns i legenderna 2000 år tillbaka men som förmodligen byggdes av tibetanske kungen Songsten Gampo på 600-talet. Det ursprungliga fortet med ett högt bevakningstorn förstördes helt av kineserna under kulturrevolutionen men återuppbyggdes 1982 och är numera ett kapell som sköts av ett litet antal munkar. Dalgången nedanför Yumbulagang som anses vara den först kultiverade i Tibet och är extremt bördig. Bönder som gör pilgrimsresor hittar med sig en handfull jord för att strö över sina egna åkrar och försäkra sig om god skörd.

Klostret Trandruk nära Tsetang är ursprungligen en av Tibets första tempelbyggnader och vissa påstår att det byggdes tidigare än Jorkang i mitten av 600-talet. Tibet liknas vid en kvinnlig demogudinna från den tidiga shamanistiska Bonkulturen som naglats fast i marken och tämjts av buddismen. Tandruk är en av dessa fästpunkter liksom Jorkang i Lhasa. Drak Verpa som vi besökte tidigt under resan anses vara en av hennes armbågar som sticker upp.

Sheldrak Caves var Lama Guru Rinpoches första meditationsgrottor på över 4000 m höjd som vi nådde efter några timmars dryg vandring.

Böljande gröna kullar med betande får på sluttningarna och orädda ripor som vi matade. Fantastiskt mineralrika bergarter skiftade i olika färger. I ett litet kloster med bara en munk med sina kattor bjöds vi på te och kakor. Lite högre upp efter en brant klättring låg grottorna som överblickade dalen. Bara läget med stora delar av Himalaya i blickfånget ger platsen en andlig upphöjd dimension. Guru Rinpoche medverkade till buddismen seger i Tibet vilket medförde uppförande av Samye, det första buddistiska klostret i Tibet.

SAMYE

Klostret Samye byggdes helt cirkulärt som en mandala efter de meditationsbilder som är så viktiga inom tibetansk buddism, speglande den kosmiska ordningen. I mitten av Samye finns det fyrkantiga palatset, en sinnesbild för det heliga berget Meru som världens axel omgiven av kontinenter, oceaner och berg i alla fyra väderstrecken. Den yttre cirkulära muren med 1008 mindre stupor på krönet representerar bergen som omger universum. Guru Rinpoche besegrade landets demoner vid Hepori öster om Samye vilket fick symbolisera buddismens slutliga seger över den gamla bonkulturen och banade väg för detta första kloster som byggdes i slutet av 700-talet av den tibetanske kungen Trisong Detsen. De första sju munkarna initierades här under närvaro av lärda från Indien och Kina som också bidrog stort till översättning av

heliga skrifter till tibetanska. Arkitektoniskt fick de centrala samlingsalarna och kapellen tibetanska drag i bottenvåningen. Våning två byggdes i kinesisk tradition och den översta våning i indisk stil.

Vi bodde spartanskt på ett tibetanskt hotell men hade riktigt kulinariska utsvävningar i en utomordentlig restaurang på den centrala huvudgatan där vi också hittade en badinrättning med varm dusch. Samye förstördes oräntligt som alla andra kloster av röda armen men återuppbyggs nu. Tyvärr uppförs en del moderna byggnader inom ringmuren. Det var populärt att vandra runt muren, göra koran ett antal gånger och stanna till vid de fyra stora

portarna som vette åt de fyra väderstrecken. Tibetanerna har också ett femte väderstreck inåt mot mitten. Innanför det centrala palatset finns en kora med pelargång, bönehjul och livliga målningar på väggarna som skildrar olika händelser ur Buddhas liv.

CHIMPUK & YAMALUNG

Guru Rinpoche mediterade i grottorna vid Chimpuk långt in i dalgången nordöst om Samye där det numera ligger ett nunnekloster. Upplevelsen av nunnornas recitationer och rytmiska böner ackompanjerade av cymbaler, klockor och trummor gav ett bestående intryck. Turisterna kom i skaror och tyvärr blev stigen upp till grottorna kraftigt förorenad av allt avfall, plastartiklar, burkar och även böneflaggor i sådan mängd att de låg i drivor kring buskarna. Vi besökte också eremitgrottorna norr om Samye vid Yamalung där ett litet nunnekloster klängde på den branta bergväggen och mängder av böneflaggor strålade samman mot en punkt på andra sidan klyftan. Här var ett rikt växt- och djurliv i dalgångarna och jag fotograferade fåglar och harar samt getter, får och yakar bland buskar, träd och markens alla örter, blommor, suckulenter och mossor.

DRAK YANGDZONG

Det var inte slut på pilgrimsvandringarna upp till eremitgrottor. Lite nordväst om Samye väntade de berömda Drak Yangdzong grottorna ovanför nunneklostret Chusi i vars gästrum vi övernattade. Till grottöppningen ledde en brant 10 m lång stige och därifrån skulle man åla sig igenom en trång hal gång uppåt till kamrarna och de allra heligaste delarna där Rinpoche mediterat. Jag drabbades av illamående och fullständig klaustrofobi efter att bestigit stegen. Hur vackert nu kamrarna därinne än var med sina fantastiska kalstensformationer så återvände jag

lättad till den trygga avsatsen nedanför. Där hade en grupp tibetanska pilgrimer samlats för en kopp yaksmörste och de bjöd oss på godsaker. Fullt utrustade med pannlampor och ficklampor gick de sjungande och glada raskt uppför stegen och in i grottorna. De hade gjort det förut. Övernattningen vid Chusi nunnekloster bjöd på spektakulärt oväder med flammande blixtrar och ett kraftigt forsande regn som trängde in ovanför gästrummets ena fönster. Skådespelet utanför övervägde det lilla obehaget. Morgonens utsikt över bergen var dramatisk och vacker som en kinesisk tuschmålning.

YAMDROK-TSO

På väg till sjön Yamdrok-tso stötte vi på en bil som fastnat i den strida fors som bildats av nattens regn. Vi gjorde ett försök att dra loss den med våran minibuss men misslyckades. Det kom strax därefter en kraftig fyrhjulsdreven polisbil som efter flera försök och hjälp från våran sida fick loss bilen och resällskapet. Tacksamma och glada kunde de fortsätta vidare till grottorna i Drak Yangdzong, Same och Chim-puk. Våran karma hade bättrats på. Mäktigt flöt floden Yarlung Tsangpu vid sidan om oss på våran fortsatta färd.

På slingrande serpentinvägar kom vi upp till passet Kamba-la på 4700 m höjd och fick därifrån en grann blick av den turkosa och ringformade sjön Yamdrok-tso som böjde av bort i fjärran där snöbergen tornade upp sig. Från denna fotogeniska plats togs bilder i massor. Man fick se upp så att inte tibetanernas uppklädda svarta lurviga hundar och yakar kom i blickfånget för då skulle deras ägare ha betalt! Yamdrok-tso tillhör en av Tibets fyra allra heligaste sjöar och

är tillhåll för demoniska varelser. Färden ner till klostret Samding blev drömskt vacker och vi fick hejda chauffören för fotopauser. Sjöns höga höjd har frestat kinesiska administrationen att utvinna hydroelektrisk kraft av fallhöjden ner till floden Yarlung Tsangpu (Brahmaputra). Sjön har dock inget naturligt utflöde utan upprätthåller balansen genom avdunstning vilket gör att vattennivån i sjön kommer att sänkas med åren. Det kommer att skapa stora miljöproblem liksom utfiskningen i sjön som endast betjänar den kinesiska befolkningen i Lhasa då tibetanerna anser det oheligt att äta fisk. Tibets behov av elektrisk kraft skulle gott kunna tillfredsställas av småskaliga energianläggningar från sol, vatten, vind och geotermi vilket vi såg exempel på men Kina vill förstås försörja sin växande befolkning. Tibetanerna ser med oblidliga ögon på exploateringen av den heliga sjön eftersom sägnerna förtäljer att Tibet går under om den skulle torka ut.

SAMDING

Klostret Samding ligger på en höjd mitt i den ringformade Yamdrok-tso och blickar ut över en vidsträckt slätt söderut mot snöbergen i fjärran som gränsar mot Bhutan. Ringlande vattendrag glänsar i motljuset till den delvis sanka slätten där tusentals yakar och får betar. Samding var från början ett nunnekloster som leddes av den kvinnliga inkarnationen av laman Dorje Pangmo. Vid mongolernas invasion 1716 förvandlade hon alla nunnorna till grisar och hjälpte dem att fly. Hennes nuvarande inkarnation arbetar för regeringen i Lhasa och kan medverka till att förbättra situationen för tibetanerna i landet. Samding är numera ett kloster med 30-tal munkar. Vi bodde i de stora sovsalarna tillhörande gästhuset med en fantastisk utsikt. Solnedgång och soluppgång var ett sällsynt skådespel.

VÄGEN TILL GYANTSE

Våran färd till Gyantse började dramatiskt med ett totalt stopp alldeles i närheten av klostret där en lastbil med ett osannolikt långt släp hade fastnat i försöken att krångla sig förbi ett vägbygge. Alle man var ute ett tag och hävde undan stenar från vägkanten för en passage. Det löste sig till slut efter olika manövreringar av lastbilen och vår minibuss.

Kanske är den vackraste vägsträckan i Tibet mellan Yamdrok-tso och Gyantse som löper över två höga pass med vyer över dalar, snöhöljda berg och glaciärer. Vid Kharo La passet på 5560 m kom man nära glaciären som löper ner från Norin Kangs höjder på 7206 m. En turistfälla med massor av uppklädda yakar och tibetaner som skulle ha betalt för att fotograferas. Vi fastnade en god stund vid alla souvenirstånden.

Det andra passet Simi La på 4330 m uppdagade ytterligare en hydroelektrisk anläggning där flodens slingrande fördämning reflekterade ett starkt grönaktig ljus, vad fanns i detta vatten?

GYANTSE

Gyantse är en betydande historisk handelsstad på vägarna till Sikkim och Bhutan. Dess mest imponerande byggnad, den stora stupan, kumbumen byggdes på 1400-talet samtidigt med fortifikationen dzongen och klostret Pelkor Chode. Staden har inte vuxit gränslöst som Lhasa utan bevarat den lantliga idyllen med traktorer som drar höskrindor, kor och yakar utanför husen mitt i de tibetanska gamla kvarteren där det traditionella berömda spinnande och vävande med ull fortgår i alla hörn.

Gyantse Kumbum är Tibets största och bäst bevarade. Dess trappstegsformade pyramidala struktur är fullt av kapell, målningar och statyer på de olika våningarna. Uppför tvärbranta schakt med trappsteg når man till slut det cirkulära tornet på femte våningen med en strålande utsikt över dzongen på den höga klippan mitt i staden.

Stupan blev lyckligtvis inte förstörd under kulturrevolutionen men klostret och dzongen har fått renoveras till stora delar. Ett kapell i klostret Pelkor Chode rymde några av de bästa skulpturerna jag såg under hela resan. De utstrålade en stark närvarokänsla, tidlöst, formstarkt. När jag

beslöt mig att betala avgiften för att fotografera dem så hade kapellet stängt för dagen.

Hotfulla svarta regnmoln hade formerats på himlen när vi gick nerför huvudgatan. Det kom ett kraftigt skyfall och vi sökte skydd utmed några butiker. Kvinnor satt där och spann ull och virkade kläder, hästdroskor och cykelrikshor drog förbi.

Det var en dryg brant vandring upp till dzongens övre delar men vi kom aldrig in eftersom den var under renovering. Hela turistparken nedanför dzongen med gångvägar hade stark förfallit av brist på underhåll. Utsikten över den bördiga slätten mot bergen som kantade floddalen utmärkte dzongens strategiska läge. Man kunde också se ringmuren kring klostret som var ett skyddande tillhåll vid krig.

Det hjälpte dock föga mot den brittiska invasionen med modernt artilleri i början av 1900-talet då man ville försäkra sig om Tibet som en buffertstat mot Ryssland. Över 700 tibetanska soldater dog på fyra minuter. Engelsmännen begravde tibetanerna ena dagen och satte upp fältsjukhus för de sårade den andra. Tibetanerna begrep inte varför de sköts ena dagen och togs

om hand den andra. Om natten grävde de upp sina landsmän och tog deras döda kroppar för sky burial, den gamla ceremonin för döda uppe på höga höjder där kropparna exponerades för gamarna.

Vi gick till en tibetansk ringdans som utspelades på det centrala torget nedanför dzongen i kvällens skymning. Dansen drog in alla åldrar, gamla som unga, modernt och traditionellt klädda. Som brukligt när tibetaner samlas för olika aktiviteter var kinesiska polisen närvarande med bilar och mycket manskap. Tibetanerna har haft lite att sätta emot engelsmän, ryssar, mongoler och kineser genom historiens lopp.

SHIGATSE

Färden mot Shigatse gick genom ett platt flodlandskap, Tibets bördiga kornbod gulnande till skörd.. Här fanns skördetröskor och traktorer. Kineserna tvingade under revolutionen bönderna att odla ris istället för korn vilket ledde till missväxt och massvält. Ris växer inte på så höga höjder vilket tibetanerna väl visste. Trafiken tätnade in till Shigatse som är Tibets andra stad med en oerhör expansion efter den kinesiska ockupationen. Vi checkade in på ett fint hotell och begav oss iväg till klostret Tashilhunpo som är det största i Tibet och förblev relativt orört under kulturrevolutionen. Som en hel stad ligger klostret innanför en ringmur inte långt från dzongen på en klippa. Däremellan breder de tibetanska gamla kvarteren ut sig nästan precis som i Gyantse. Klostret som uppfördes på 1400-talet blev säte för den första Dalai Lama men är framför allt känt som säte för Panchen Lama och alla dess inkarnationer. Den 11:e Panchen Lama försvann spårlöst och har av kinesiska regimen ersatts med någon som nuvarande Dalai Lama inte erkänner. Klostret har ett flertal mausoleum över de Panchen Lama som begravts här. Mycket påkostade stupor eller chorten med guldpläteringar och ädelstenar. I ett kapell finns den kommande Buddha som en 26 m hög förgylld staty. Över 900 konstnärer arbetade i fyra år med kapellet och 300 kg guld gick till förgyllningen. Det mest spännande var att gå upp och ner genom gränderna bland bostadskvarteren för alla klostrets munkar. Många var förfallna och övergivna sedan länge. På slutet av rundvandringen i klostret hamnade vi på en Tibetansk operaföreställning som framför berättelser om Buddha eller från Tibets historia. Vi såg inte mycket av operan där vi stod bakom muren av människor. Tibetanerna hade samlats i stor skara till en picknick i det gröna med hela familjen. En stor folkfest med alla glada tibetaner vilket bildade den bästa avslutningen på resan. Morgonen därpå skulle vi resa till Lhasa för att sedan vidare ta tåget till Beijing.

SLUTORD

Det jag fick med mig från Tibet var en dorje, åskvigg i mässing som skulle komplettera den klocka jag hade hemma, en mandala, en ceremoniskål som klingade vackert, sju små mässingskålar, en oljelampa samt rökelse.

Under tågresan till Beijing läste jag igenom en liten skrift jag köpte i en bokaffär i Lhasa som behandlade den tibetanska buddismen. Mycket sakkunnigt och initierat berättade den om alla turer i buddismens seger i Tibet och dess utveckling. Den nämnde inte ett ord om Dalai Lama vilket var en bedrift. Boken hade annars aldrig kunnat ges ut i Lhasa.

Davey Hammarsten

©Teckningar, text och fotografier.

Nedan klocka med liggande dorje och en damaru, dubbelsidig ceremonitrumma. Baksidan en Kala Chakra Mantra med de 10 heliga stavelserna. Sju konsonanter baserade på sanskrit sammanvävda Ham Ksha Ma La Va Ra Ya. Tre vokaler symboliserade av mänskäran, solen och flammen.

TIBETRESAN 2012